ועמדו קינין בו ביום ברבעתים: כתוב מלמעלה וכו': תנו רבנן [א]ילמד התחתון מן העליון באות אחת אבל לא בשתי אותיות כגון חנן מחנני וענן מענני מאי שנא שתי אותיות דלא דלמא מיתרמי שם בן ארבע אותיות והוה ליה פלגיה דשמא אי הכי אות אחת נמי דלמא מיתרמי שם בן שתי אותיות והוה ליה פלגיה דשמא אלא שתי אותיות היינו טעמא דלמא מיתרמי שם בן שלש אותיות והוה ליה רובא דשמא אמר רב פפא [ב]פשיטא לי ספל מלמעלה וקפל מלמטה הכל הולך אחר התחתון בעי רב פפא קפל מלמעלה וספל מלמטה מאי מי [ג]חיישינן לזבוב או לא תיקו ההוא דהוה כתב ביה שית מאה ווזא שלחה רב שרביא קמיה דאביי שית מאה איסתירי ווזא או דלמא שית מאה פריטי ווזא אמר ליה [ד]דל פריטי דלא כתבי בשטרא דאסוכי מסכן להו

ומשוי

ועמדו קינין. שני תורים או שני בני יונה קרויין קן: **ברבעתים.** ברביעית דינר שני תורין ברובע דינר דהיינו מ"ח פרוטות דקנ"ב פרוטות יש בדינר בפ"ק דקדושין (דף יב.) והכי מפרש בד' מחוסרי כפרה (כריתות י:) ודכוותה אשכחן במסכת מעשר שני (פ"ב מ"ט ע"ש) ב"ש אומרים בריבעא כסף ובריבעא מעות דהיינו ריבעא דינר: **ת"ר ילמד התחתון מן העליון באות אחת.** שחסר מן התחתון כגון חנן מחנני ענן מענני: **אבל לא בשתים.** כגון חן מחנני ען מענני: **והוה ליה רובא דשמא.** דכולי האי ודאי לא ילפינן מעליון ששתי אותיות לא חיסר הסופר ויתן הממון למי ששמו כך כמו שכתוב בתחתון: **ספל מלמעלה.** ספל אדירים (שופטים ה) הפקיד פלוני לפלוני: **קפל מלמטה.** טליתות שראויין לקפל. ויש פותרין גימטריא הוא ספל וקפל והכל הוא והוא הדין לכל הכלים דעלמא אלא (א) הכי נקט משום דבעי עלה במסקנא קפל מלמעלה וספל מלמטה כו': **מי חיישינן לזבוב.** שחיסר רגלה של קו"ף ונעשית סמ"ך והכא נמי ילמד מעליון: **תיקו.** והמוציא מחבירו עליו הראיה דכיון דמספקא דינא לבי דינא היאך יוציאו מיד המחזיק. ולא דמי לממון המוטל בספק דקיימא לן חולקין דהתם עיקר המעשה אין ידוע לנו היאך היה כגון שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בגלה (לעיל דף נג.) וכגון נפל הבית עליו ועל אמו (שם דף קנח:) הלכך פוסקין להן ב"ד את הדין שיחלוקו אבל כל מקום שעלתה ההלכה בתיקו הואיל ואין הדיינין יודעין לפסוק את הדין היו שותקין והמחזיק יחזיק במה שבידו: **דאסוכי קא מסכי להו.** (ב) סומכין אותן בדינרין במקום קנ"ב פרוטות כותבין דינר:

איסתרי

ובספר רבינו תם מצאתי במשנה כריתות במילתיה דרבן שמעון בן גמליאל והשאר עליה חובה ומתחלה היה כתוב ואין השאר עליה חובה ומחק ואין וכן היה נראה עיקר אבל יש תימה שבכל הספרים (ג) הוא כתוב [ואין] בין בכריתות בין בתורת כהנים בין בכאן עוד יש לדקדק דלא גרסינן ואין דאי גרסינן ליה כי מוקי טעמא דר"ע(א) לפשיעה לוקי טעמא (ד) דסבר כרשב"ג ולא שייך פשיעה לדידיה מיהו יש לדחות דמדקאמר תאמר על אחת מהן משמע שכולן חובה עליה: (הג"ה. וכפירוש אשכנזים דאיתי כתוב רשב"ג ורבי יוחנן בן נורי ורבי עקיבא מדמי להו לטבילתה ופליגי אבית שמאי ואבית הלל. עד כאן): **רבעתים.** היינו רובע דינר כדפירש בקונטרס והכי מוכח בפרק ארבעה מחוסרי כפרה (כריתות דף י: ושם) דקאמר עשירית האיפה בפרוטה מנלן דת"ר האומר הרי עלי (ה) סלע יביא כבש שאין לך דבר שקרב בסלע אלא כבש ותנן עמדו קינים בו ביום ברבעתים ומדחס רחמנא עליה דדל להוי חד משיתסר בסלע כו' ומדרבעתים חד משיתסר בסלע שמע מינה דהיינו רובע דינר ונראה דגרס רבעתים ולא רבעתיים מאחר שהוא רובע דינר כדפרישית דאי גרסי' רבעתיים א"כ צריך לפרש דהיינו שתי רבעי חצי דינר דהיינו נמי רובע דינר וזה לא היה שום חשבון ועוד דאמרינן לעיל (ו) בההוא פירקא (דף ט.) [גר] בזמן הזה צריך שיפרוש רובע לקינו אע"ג שמביא קן שלם שתי פרידין כדאמר התם אלמא כל הקן ברובע הוא ובפרק קמא דכריתות (דף ח.) מפרש רש"י (ז) שני קינין ברבעתים ולפי זה יוכל להיות רבעתיים אבל אינו מיושב דא"כ למה נקט שני קינין בשני רבעים היה יכול לומר שלשה (ח)(או שני) קינין בשלש רבעים אלא נראה דגרסינן (ט)ברבעתי ופירוש קן ברובע ובדינרי זהב נמי קן בדינר זהב אבל בתורת כהנים מצא רבי רבעתיים בשני יודין וקשה לרבי מהא דאמרינן בפ' הוציאו לו (יומא דף נה: ושם ד"ה ונברור) במתני' ר' יהודה אומר לא היה שם אלא כן אחד של זהב בלבד ותני רבי יהודה אומר לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות ופריך ונישקול ארבע זוזי ונשדי במים והנך ליפתרו משמע דדמי שני פרידין היינו (י)שמונה זוזי והתם משמע חד משיתסר בסלע ואומר רבי דהיינו ארבע זוזי פשיטי דהיינו איסתירא סלע מדינה דהויא פלגא דזוזא(כ) אע"ג דאכתי הוה ליה למימר תרי זוזי דהיינו ריבעא דזוזא לא דק (ל) (מ)ונקיט לה שמא לפי היוקר שהיה בימיהם ואכתי קשה לר"י דהתם קאמר כבש חטאת דקרב בסלע והא אמרי' בפרק בתרא דכריתות (דף כ.) מפני מה לא נתנה תורה שיעור למחוסרי כפרה שמא יוזלו העלאים ואין להם תקנה לאכול בקדשים ופריך והא חטאת חלב דלא נתנה תורה שיעור משמע (נ) התם דלא בעי סלע ויש לומר דמלוה מן המובחר להביא בסלע דבעינן מבחר נדריך מיוחד שבעדרו ולהכי הוי דבר הגון להביא סלע בתחלה אע"פ שכשר בפחות כדאמרי' בפרק (ס)בתרא דכריתות (שם) מדאמר רחמנא איל (ע) בכסף שקלים מכלל דכבש בן שנה בסלע ועוד קשה לר"י דבפרק איזהו מקומן (זבחים דף מח. ושם) אמר חטאת בת דנקא והיינו מעה שתות דינר והוא חד מכ"ד בסלע ומשמע דדנקא דוקא כגון הראיה שתי כסף וחגיגה מעה כסף דבחגיגה פ"ק (דף ו. ושם) ובפ"ק דבכורות (דף יא. ושם) אמרינן פטרוא בת דנקא על שה של פדיון פטר חמור והיינו מעה ושמא דנקא (פ) לאו דוקא אי נמי לכל הפחות דנקא דהכי אמור רבנן עין יפה סלע עין רעה דנקא ועוד יש להקשות מהא דאמר במנחות בפרק בתרא (דף קז: ושם ד"ה כבש) הרי עלי שור כו' כבש יביא הוא ונסכיו בסלע וליכא לתרוצי הא דקאמר כחטאת בת דנקא והכא סלע שהנסכים משלימין לסלע שהרי עשירית האיפה שיביא למנחת הכבש בפרוטה כדקאמר התם והיאך ישלים מן הנסכים בשלשה ועשרים חלקים של סלע ועוד אומר רבי דשיבוש הוא דחטאת אינה טעונה נסכים כדאמר בעלמא (מנחות דף ל:) אלא הכי איכא לשנויי כדפרישית: (צ)**אם** בן למה כתוב (ק). פירש ר"י דבשלמא אם צריך שיכתבו בשני מקומות קודם שיטה האחרונה שאין ללמוד מן השטר עד שיכתבו שתי פעמים אתי שפיר מה שכותבין פעמים מענין הראשון של שטר דהיינו הלוה ובענין השני שמדבר באחריות אבל מאחר שלמדין מן התחתון לבדו למה כותבין העליון באחד מהן דיו: (ר)**אם** כן למה כתוב העליון שאם תמחוק בו'. האי טעמא לא שייך כהא דאמר הכל הולך אחר התחתון (ש) (כדאמר) ואין למדין מן העליון כלום ואם כתב למטה מנה אין למדין מן העליון מאתים אם נמחק קצת מן התחתון ועוד דאות אחת לא שייכא כלל להני גווני אלא מילתא באפי נפשיה היא וקאי אהא דאמר כותבין (ת) שטר סכום המלוה פעמים וקאמר מה שרגילים לכפול בדברים בשטר כגון שמות האנשים כדאמרינן בגמ' כגון חנן מחנני שאם תמחוק אות אחת מן התחתון ילמוד מן העליון שלומדין חנן מחנני והיינו באות אחת ובפירוש רבינו חננאל כתוב א"כ למה כותבין את העליון משמע כדפרישית והא דלא קאמר א"כ למה כותבין את (א) התחתון לפי שהתחתונה עיקר וכן פירש רבי שלא הוצרך ליתן טעם למה כותבין התחתונה שהרי בכל טעות שיטעה בעליון יתקן ע"י התחתון אפי' בדבר שאין לומר שכן רגיל לכתוב בעליון ולכך כותבין התחתון שאם יטעה יתקן מתחתון כי בשניהם לא יטעו שיטעה: **אבל** לא משתי אותיות. פירש רשב"ם אלא יתן למי ששמו כך ששתי אותיות לא חסר הספור ומשמע שלא היה מעמידו בנמחק האות ואתא שפיר לספרים דגרסי במתני' שאם לא כתב אות אחת כו' אבל לספרים דגרסי במתניתין שאם תמחק אין לפרש כן דהא משמע דקאי אמתניתין דקתני שאם תמחק אות אחת כו' ואות אחת דמתניתין נמי אין לפרש אלא כפי ברייתא זו ואומר רבי דבגירסא זו צריך לפרש דבנמחקו שתי אותיות מיירי דכולי האי לא גמרינן מעליון ולא יגבה כלל ואע"ג דלאו אהדר לדיבוריה היה במאי דלא כתב הלא חדא ודאי זימנא מכל מקום (ס) נמחק ונכתב גרע מהיכא דלא נכתב כלל דכיון דשתי אותיות שבעליון אין ניכרות בו שמא לא החזיר דבריו אלא לשנות השם מאחר דחזינן ביה ריעותא בשתי אותיות: (הגה"ה. בתוספתא תניא לעולם התחתון ילמוד מן העליון במקושר באות אחת ולא בשתי אותיות ונראה לר"י דבמזורת וקנינא מיניה מיירי דמחלקינן במקושר וצריך עיון. ע"כ הגה"ה): **דלמא** מיתרמי שם בן שלש אותיות. תימה היכא דלא הוי רובא מיהא אמאי לא ילמוד (ע) ומדקאמר דלמא מיתרמי כו' משמע דמשום הך חששא פסולין בכולהו ותימה הוא ליגזור באחריני ולהפסידו משום הך חששא: **ספל** וקפל. פירש רבינו תם ספל ס' פלגי כמו שלשים מלאין דלעיל גבי שמת (דף קמה.) מלאי סלעים קפל ק' פלגי ורבינו חננאל מפרש שתי לשונות ספל ממש כדפירש הקונטרס קפל כלי אחד ששמו כן ועוד לשון אחר פירש ספל סאה ופלגא קפל קב ופלגא: **אסוכי** מסכי. לשון מנין כמו סך מקרי דרדקי (לעיל דף כא.) סך קירי פלסתר (ע"ז דף יא:):

ומשוי

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פי"ו מהל' מלוה ולוה הלכה יד סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' מב סעיף ו:

מז ב ג מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם ס"ו:

מח ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף טו:

◆

רבינו גרשום

דליהוי רביעי אלא חצי קרי ריבעתן דהשתא נתוזלו בפחות ממה שאמר ולהכי נשבע ותיקן כך שלא יתאחרו שם היולדות ושלא יתבטלו מפריה ורביה: **אם** היה כתוב בשטר מאתים מלמעל' ולמטה מנה או מנה מלמעלה ומאתים מלמטה הכל הולך אחר התחתון. ובלבד שלא יהא בשיטה אחרונה דאמרינן דהאי דחזר וכתבו למטה משום דלמעלה לא דק והשתא מלמטה דק. וכיון דהכל הולך אחר התחתון א"כ למה כותבין את העליון כו'. הא סיפא ע"כ מיירי בהיכא דממון שוה בין מלמעלה בין מלמטה: שאם תמחק אות אחת מן התחתון. מפרש בגמ' במאי מיירי: ת"ר האי דקתני מתני' ילמד התחתון מן העליון. באות אחת אם תמחק מן התחתון שילמד מן העליון אבל נמחקו שתי אותיות בתחתון אין למדין מן העליון. והיכי דמי ילמד תחתון מן העליון באות אחת כגון דכתב מלעיל חנני לוה כך וכך ולמטה כתב חנן דהשתא נמחק אות אחת מלמטה וילמד מלמעלה דהאי חנן היינו חנני של מעלה. והכי נמי ענן מענני אבל אי כתב למעלה חנני ולמטה חן או למעלה ענני ולמטה ען דהשתא נמחק ב' אותיות אין למדין מן העליון לתחתון דלא חדא מילתא היא: מאי שנא ב' אותיות. אם נמחקו מן התחתון דאין למדין מן העליון משום דלמא מיתרמי למעלה שם בן ד' אותיות כגון נחור והאי נח דכתב בתחתון דנמחק הוה ליה פלגא דשמא ואין למדין מן העליון: דלמא איתרמי שם בן ב' אותיות. דלוה. כגון דן נח שם וכי נמחק מהן אות השתא צריך למילף חצי השם מן העליון: אלא להיכא דנמחק ב' אותיות מן התחתון היינו טעמא דאין למדין מן העליון דלמא מיתרמי שם בן ג' אותיות כגון משה או דוד ולהיכא דנמחקו ב' אותיות מן התחתון היינו טעמא דאין למדין מן העליון משום דנמחק רובא דשמא וגורינן ב' אותיות דהן פלגא דאין למדין אטו ב' אותיות דהוי רובא אבל היכא דנמחק אות אחת למדין מן העליון דודאי אות אחת אי נמחקה ליתא רובא דשמא: אמר רב פפא הא פשיטא לי. אי כתב מלמעלה ספל שחייב פלוני לפלוני ולמטה בשטר כתב קפל כלומר דבר מקופל כמו מקטורן שהוא מכוסה מן בגד מכבורך או שאר בגד כפול ודאי הכל הולך אחר התחתון וגבי נמי בעל השטר קפל. אבל הא קא מיבעיא לי קפל מלמעלה וספל מלמטה מהו. מי חיישינן לזבוב ואיכא למימר דהתחתון נמי קפל הוה אלא זבוב דיבק האות ורגל של ק' נעשה

מסורת הש"ס

א) נ"ל דר"ע דלא חייש לפשיעה. רש"ם. ב) [כת"י א' ה' קינין בב' רבעים ולמה היה לו ליקח שימכר ביחד ב' קינים בב' רבעים אלא], ג) רש"א רבעתים, ד) רש"א ד', ה) ונקט שיעור דכל קן דהיינו ב' פרידות אף שלא צריך אלא נגד פרידה אחת דהיינו מטלת ומשום מטלת שמתו בעליה ולפע"ג. רש"ל, ו) כמו עוד י"ל. רש"ל, ז) [נ"ל בפרק קמא דף י"ד:], ח) עיין למשנה לעיל קסה., ט) עיין למתני' דלעיל קסה.:

◆

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה קפל וכו' אלא נקט הכי משום: (ב) ד"ה דאסוכי קא מסכי להו סומכין אותן: (ג) תוס' ד"ה (בסו"א) ה"ג נמצא וכו' שבכל הספרים היה כתוב ואין בין בכריתות: (ד) בא"ד לוקי טעמא דר"ע דסבר: (ה) ד"ה רבעתים וכו' דת"ר האומר הרי עלי בסלע למזבח יביא כבש וכו' ומדחס רחמנא עליה דדלות למהוי חד משיתסר בעשירות כו' ומדרבעתי': (ו) בא"ד לעיל מינה בההוא פירקא גר בזמן הזה צריך שיפריש רובע לקינו: (ז) בא"ד ובפרק קמא דכריתות מפרש רש"י קינין בדינרי זהב שני קינין בשני זהובים קן לדינר זהב קינין בריבעתים שני קינין בשני רביעי דינר כסף ולפי זה יוכל להיות וכו' היה יכול לומר שלשה בג' רבעים או ארבעה קינין בד' רבעים אלא נראה דגרסינן קן ברבעתים ופירוש קן: (ח) בא"ד לא דק ושמא נקיט לה הכי לפי היוקר: (ט) בא"ד משמע דחטאת לא בעי סלע ויש לומר: (י) בא"ד מדאמר רחמנא איל שתי שנים בכסף שקלים: (כ) בא"ד ושמא דנקא דחטאת לאו דוקא: (ל) ד"ה א"כ למה כתוב העליון פי' ר"י וכו' שכותבין פעמים בענין הראשון של שטר: (מ) ד"ה א"כ וכו' אחר התחתון דהא אין למדין וכו' מן העליון מאתים אפי' אם נמחק: (נ) בא"ד כותבין בשטר סכום המלוה פעמיים: (ס) בא"ד כותבין את התחתון לפי שהתחתון עיקר וכו' התחתון שהרי בכל: (ע) ד"ה אבל וכו' מ"מ נכתב ונמחק גרע מהיכא: (פ) ד"ה דלמא וכו' דמדקאמר דלמא וכו' ותימה הוא דליגזור:

◆

מוסף רש"י

ועמדו קינין בו ביום ברבעתים. ב' קינין בשני רביעית דינר כסף. ל"א רבעתים לשון חצי הוא (כריתות ח.).

ס' גובה קפל דילמד מעליון אי לא: ההוא שטרא דהוה כתב ביה שית מאה סתם ווזוא. חייב פלוני לפלוני: אסתירי היינו סלע: ווזוא. היינו דינר: פריטי לא מצית אמרת דאסוכי מסכי